

МОНАСТИР ДОБРУН

Манастир Добрун, у изворима познат као Крушево, налази се у живописном планинском крају на путу Вишеград – Ужице, 12 km од Вишеграда у клисури ријеке Рзав. Посвећен је Благовештењу а подигли су га жупан Прибил и његови синови Стефан и Петар 1343. год. Овај последњи је, 1383. године, као монах Јован, сазидао и живописао припрату. Већ 1393. године, када су Турци први пут провалили у Босну, манастир је страдао. Обновили су га деспот Стефан Лазаревић и кнегиња Милица. Негдје на граници XVIII и XIX вијека манастир је опустјео. О настанку и ранијој историји манастира нема поузданих података. Зна се да је једно вријеме био сједиште митрополије.

У својој историји је много пута уништаван и реконструисан. Највеће страдање манастир је доживјео у току другог свјетског рата, када су га Нијемци користили као складиште оружја, а при повлачењу 1945. године дигли су га у ваздух. Обновљен је 1946. године. Манастир је био у потпуности живописан. Најпознатије, до данас сачуване фреске су фреска цара Душана са женом Јеленом и сином Урошем, као и фреска са ктитором манастира, жупаном Прибилом, његовим синовима и зетом Станом.

У стијенама изнад манастира налази се пећина чији је улаз био озидан сигом. У њој су живјели испосници који су силазили у манастир само за вријеме великих празника.

Манастир је дуго времена служио само као добрунска црква, а од 1993. године обновљено је монаштво и Добрун поново постаје активни манастир. У склопу манастирског комплекса налази се Музеј Првог српског устанка, Галерија, као и Музеј Митрополије дабробосанске.

Зид чуда у Добруну

Хиљадугодишњи немањићки манастир опстаје у кањону Рзава упркос рушењима. Цркву на којој су живописани цар Душан, царица Јелена и царевић Урош нису могли да униште ни Турци ни Немци

Кањон реке Рзав, од Мокре Горе до Вишеграда, вековна је стаза путника и трговаца која спаја јадранско приморје са централним Балканом. Ово је и крвави пут војски које су пролазиле у походима, некад ка истоку, некад ка западу. На то подсећа планински врх Царина над клисуром, али и села Вардиште и планине Варда, чија име на старословенском значи - стража.

Као симболи тегобне судбине крај пута стоје рушевине из минулих времена. Од крњавих остатака византијске и немањићке тврђаве Добрун, која је у средњем веку чувала пролаз кроз рзавску клисуру према Србији, преко оштећене аустроугарске пруге до нагорелих зидова кућа страдалих у југословенском грађанском рату деведестих.

Црква манастира Добрун је неким чудом преживела сва разарања. А многи су је рушили током 1000 година, од богумила, преко Турака, до Немаца - каже Бранко Чигоја директор бајинобаштанског хотела "Тара грин".

Око старог града и манастира Добруна, који се древним Дечанским летописима назива Крушево, вије се много легенди. Народ вековима препричава да је тврђаву саградила Проклета Јерина, жена деспота Ђурђа Смедеревца, а да је манастир добио име по Добруни, мајци Мехмед-паше Соколовића.

Када је Мехмед-паша постао везир позвао је оца и мајку да живе с њим у Цариграду, али под условом да се потурче. Отац је пристао, али је мајка Добруна одбила да остави своју веру и народ. Народ је у њену част манастир крај Рзава, старо српско поклоничко место, прозвао Добрун - испричао нам је отац Голуб, свештеник из бајинобаштанске парохије.

Научници сматрају да су манастир и тврђава у Добруну много старији него што се претпоставља.

Међу бројним српским летописима и родословима налазе се два у којима се помињу градње манастира Мораче и Добруна. У Јанковом и

Дечанском летопису наводе се тачни подаци о родоначелнику лозе Немањића, Стефану Немањи, а за средњег сина Вукана истиче се да је он велики кнез који "созда манастир Морачу и Добрун цркву код Вишеграда близ реке Дрине". Археолошка испитивања дају основа уверењу да је првобитни храм још старији - сматра историчар уметности Драгиша Милосављевић.

На ктиторским портретима на западној страни приказани су Душан као краљ, краљица Јелена и млади Урош, као и властела која је добила Добрунску жупу на управљање: жупан Прибил и његови синови Стефан и Петар, а уз њих и високи достојанственик протовестијар Стан. Историчари сматрају да су ови портрети насликани приликом обнове цркве почетком XIV века.

Изгледа да је мала црква крај Рзава претходно страдалу време најезде "бабуна" кад је рушен и оштећен и манастир Бања крај Прибоја. После тога је млади краљевић Душан ратовао против "безбожних и поганих бабуна" како су називали поданике босанског бана - бележи Милосављевић.

У старим летописа као ктитори помињу се касније и кнез Лазар и деспот Стефан Лазаревић с мајком Милицом, али и деспот Ђурађ Бранковић. Чак и кад су у XV веку Турци освојили разорили град и манастир Добрун, он је остао место поклоњења и окупљања бунтовних Срба, због чега је увек изнова страдао. Због масовног учешћа овдашњих Срба на страни Беча против Османске империје, Турци су га рушили у време Велике сеобе. Карађорђе је 1807. боравио у Добруну с устаницима намеравајући да из ове светиње крене у ослобађање Сарајева, а после пропасти устанка 1813. Турци поново пале цркву. Исти злочин понављају и 1875. у време босанско- херцеговачке буне. Неким чудом ватра је увек обилазила западни зид припрате на коме су ктиторске фреске Немањића. Цркву у Добруну у Другом светском рату нацисти користе као магацин за оружје и муницију.

У повлачењу окупаторских јединица према Вишеграду и Сарајеву 20. јануара 1945. неки немачки официр је наредио минирање добрунске цркве, која је страдала у потпуности. Остао је читав само западни зид припрате с делом фресака и ктиторских портрета. То је било равно чуду, ако се зна да је црква била магацин експлозива - утврдио је Милосављевић.

О уништавању добрунског манастира се мало говорило и знало на крају Другог светског рата, због политике нових комунистичких власти. Цркву, наиме, припадници ОЗНЕ, прерушени у четнике, често су чешљали Добрун у потрази за генералом Дражом Михаиловићем, који се скривао у близини. И после хапшења удбаши су наставили да тероришу овај крај. Цркву су сопственим средствима, како су знали и умели, обновили мештани Вардишта, Станишевца и Добруна са својим свештеником Јосифом Богдановићем.

Б. Субашић | Новости | 08. јул 2013.

Приликом прославе два века од подизања Првог српског устанка манастир Добрун код Вишеграда је обогаћен за још једну грађевину, названу Карађорђевог конак, у спомен на војску српског.

У оквиру Карађорђевог конака се налази и Музеј Првог српског устанка, али и Музеј добробосанских митрополита, у коме се може видети и историја читаве митрополије. А у саставу Музеја добробосанских митрополита је изграђена и капела која је посвећена заштитнику породице Карађорђевић, Светом Андреју Првозваном.

Уз бројне занимљивости, треба поменути пећину која се налази изнад манастира, а у којој су се некада подвизивали монаси, као и споменик Карађорђу, који се од 2004. године налази на стени која се уздиже изнад порте манастира Добрун код Вишеграда.

Свакако, манастир Добрун код Вишеграда је пун занимљивости, а најновија се односи на обнову некадашње цркве посвећене Успењу Пресвете Богородице, које се тренутно врши. А археолози су дошли до врло интересантних открића, који ће можда мало изменити податке везане за историју овог манастира које данас знамо. Наиме, поред делова фресака за које се верује да су били затрпани након што је немачка војска дигла у ваздух магацин који се налазио у манастиру Добрун код Вишеграда и тиме га сравнила до темеља, археолози су пронашли и једну гробницу, али и посмртне остатке. Истраживања би требало да покажу да ли се ради о ктитору манастира или о неком црквеном великодостојнику.

СТАРИ ГРАД ДОБРУН

Зидине Добруна на високим стенама изнад древног манастира, по предању, биле су неосвојиве за Османлије, који су град освојили тек захваљујући издаји Србина Јована Калауза. Налази се у непосредној близини манастира, 150 m високо у стијенама. Био је некада најпознатији средњовјековни град у овој области, познат још у XV вијеку. Састојао се тврђаве са жупским двором и три куле-стражарнице. Некада је био сједиште црквене и свјетовне власти за ове крајеве. По народном предању град је око 1440 подигла "проклета Јерина", жена српског деспота Ђурађа Бранковића, али се то не може тачно историјски потврдити. У средњем вијеку град је имао и своје подграђе у коме су боравили дубровачки трговци. До данас су сачувани само остаци кула, које се могу видјети са магистралног пута.

За стари град Добрун је везана интересантна легенда: Поп Алекса Ђуровић из Бијелог брда забиљежио је у „Истоку“ 1887. год. народно предање о граду Добруну. Ту се приповједа како је град подигао Ђурађ Смедеревац послје Косовске битке. Турски султан Селим одлучио је да освоји град и довео је бројну војску из Санџака. Војска опколи град, али не могне да га освоји, јер је подигнут у стијенама, па му се није могло прићи ни са једне стране.

У то вријеме је у Добрунском пољу живио манастирски кмет Јован Калауз. Он оде султану и изјави да је дошао да изда град. Султан обећа Јовану награду и затражи од њега да каже како је замислио да освоји град. Јован исприча да ће одређеног дана из града изаћи сватови и отићи по ђевојку у Хисарџик крај Пријепоља. Султан треба да поврати војску, да сачека сватове кад се буду враћали са ђевојком, разбије их и упути се натраг у Добрун.

Пред сватове ће изаћи сва војска и господа Добрунска, тако да неће бити муке да се град освоји. Султан прими Јованов савјет. Ниже Прибоја разбије Добрунске сватове. Била је велика битка и проливано је доста крви. На мјесту окршаја остало је доста гробова, а гобље се и данас назива „сватовским“.

Умјесто сватова низ ријеку Будимлију ка Добруну се кретала турска војска, пјевајући сватовске пијесме. На ћуприји пред градом сви похиташе сватовима у сусрет. Ту је настала крвава сјеча. Турци заузму град, разоре га до темеља, варош похарају и спале. И добрунска црква је настрадала. Султан ферманом потврди да је Јован Калауз добио читаво Добрунско поље које народ и сада зове „Калаузовина“. Код ћуприје у Добруну, ђе се одиграла велика битка, султан Селим подигне џамију која и данас постоји. Од некадашњег града Добруна остале су рушевине

Стари град Добрун

и гробови посијани око његових утврђења. Монаси су спасли чувени летопис "Крушевски поменик", који је опстао до XX века када је изгорео током немачког бомбардовања Београда у априлу 1941. године.